

PREMA NOVOM OPTIMIZMU?

Feđa Vukić

Feđa Vukić

Sveučilište u Zagrebu Arhitektonski fakultet, Studij dizajna

Fra Andrije Kačića Miošića 26, 10000, Zagreb

fvukic@arhitekt.hr

<https://www.doi.org/10.17234/9789533791968.19>

U nemaloj (gotovo već) povijesti raznolikih primjera pristupanja problemima hrvatskih otoka, zbornik radova s kolokvija *Otočnost u suvremenom društvenom kontekstu – pogled u budućnost*, nudi kritičke uvide upravo u tu povijest, u aktualnu sadašnjost i može bitnu budućnost. Ti uvidi nisu plošni, a niti laki za savladavanje, mjestimično su nelagodni za čitanje, pomalo gorki, no – nije li takva stvarnost otoka u širem (nacionalnom) društvenom kontekstu na svim razinama? Diskusije na samom kolokviju, skupa s tada iznesenim i ovdje objavljenim cjelovitim radovima uglavnom upozoravaju na tu složenost i teškoću već sa samim pristupanjem problemu.

Fokusiranjem pozornosti na pojam otočnosti radovi s kolokvija, dakako, obuhvaćaju sve razine fenomena otoka, od tradicijsko-baštinskih, prirodno-geografskih, preko okolinsko-bioloških pa do društvenih, s važnim fokusom na populaciju, na stvarne ljude koji tamo žive, jer upravo oni su srž sve ljepote i dionici većine problema tog elementa nacionalnog identiteta.

Namjera je kolokvija i zbornika istražiti, iz raznolikih perspektiva i s više disciplinskih metoda, divergentnu otočnu kulturu suvremenosti da bi se shvatilo da li je život na hrvatskim otocima i njihova otočnost samo „izuzetak u moru konvergencije ili otoci mogu biti i egzemplarna tema sa širim spoznajnim potencijalom za svijet budućnosti“ (Rappleye, 2015: 77).

Konture problematike opisuju tekstovi plenarnih izlagača, a u svim radovima s Kolokvija utemeljuje se interdisciplinarnu perspektivu u shvaćanju problematike otoka, s tezom da je jedan od preduvjeta za kvalitativni iskorak u proučavanju otoka, a zatim i osmišljavanju njihova razvoja, prepoznavanje

i uvažavanje otočnog identiteta kao ključne sastavnice otočnosti. Također se nudi detaljan uvid upravo u kulturu življenja na otocima, problematiziranjem pozitivnih i negativnih aspekata svakodnevice, sa značajnim osvrtom na povezanost aktera, identifikaciju lokalnog stanovništva i dijaspore s otočnim zavičajem. Slijedom takvog pristupa i temeljem analiziranih primjera, ponuđen je i konceptijski okvir za projektno djelovanje u smjeru istinske a ne dekorativne održivosti življenja na otocima.

Upravo o dimenzijama održivosti raspravlja se u radovima autora koji su izlagali na Kolokviju u sesiji *Otočna prostorna, kulturna i gospodarska održivost - potencijali i prijepori*, a koja je bila orijentirana na dimenzije koje u stvarnosti i jesu ključne komponente identiteta otoka. Složenost te problematike ima internu i eksternu pobudu, unutar stalnog i povremenog stanovništva otoka te dionika koji s pozicije društvene moći imaju utjecaj na shvaćanje održivosti. Demografski problemi nedvojbeno jesu temelj problema, ali jednako tako i pitanja aktualne razvijenosti i zamišljenih pravaca razvijanja otoka, svakako prinose kontradikcijama u shvaćanju onoga što otoci jesu i što bi mogli biti. Primjer takvog shvaćanja kontradikcija razvoja jest i tema interpretacije baštine industrijske modernizacije na hrvatskim otocima, a jednako tako i još nerealizirani potencijali razumijevanja značenja povijesnih kulturnih krajolika. Na toj razini postavlja se pitanja o ulozi znanstvenih disciplina u shvaćanju problematike neposredne prošlosti, kao i o sagledavanju budućih potencijala razvoja otoka, s posebnim fokusom na pitanje javnosti i javnog prostora na otocima, što je, uostalom, jedno od ključnih pitanja i na nacionalnoj razini.

Radovi izlagača na Kolokviju u sesiji *Izazovi prostornih transformacija otočnih (kulturnih) krajolika* pozicioniraju problematiku u kontekst analize interne i ekspertne perspektive shvaćanja (zlo)uporabe prostora, gdje se odnosi korisnika prema zatečenom (naslijedenom) prostoru s razlogom stavljaju u širu kritičku perspektivu na razini ukupnog aktualnog hrvatskog društva, s obzirom da su malverzacije u prostoru i s prostorom jedan od temeljnih problema države, zemlje i društva. Ako je otočni bio-socijalni sustav ključna komponenta identiteta otoka, a istovremeno se korisnici ponašaju krajnje neracionalno prema vrijednostima tog sustava za život, imamo li pravo i dalje gledati na stvarnost u izoliranim uvjetima pojedinih disciplina, ili je pak primjereniji model tražiti dijalog u znanosti? Da li je uopće moguće poticati i projektirati održivu budućnost otoka, pa time i sačuvati otočnost kako je danas shvaćamo, bez društvenog konsenzusa ključnih dionika, u cijelom dijapazonu ideologija i metodologija, od politike preko znanosti do onih čija je sudbina otok i koji jesu bit otočnosti?

Jednu od važnih uloga, rečeno je, u takvom zamišljenom dijalogu svakako bi trebala imati lokalna samouprava koja još nije iskoristila sve svoje prerogative pa i civilizacijske obveze da doista potakne ozbiljan javni dijalog o budućnosti otoka. Imamo li još vremena? Ne osobito puno.

Ipak, ovaj zbornik daje naslutiti da bi se tradicionalna statičnost u shvaćanju otočne dinamike ne samo trebala nego možda i doista mogla početi mijenjati u pravcu inovativnih znanstvenih prinosa kao i javnih politika, što bi trebalo spriječiti inače izgledni scenarij pretvaranja hrvatskih otoka u pustu zemlju.

Da li je otočnost dio globalne terminalne nelagode ili je još uvijek moguće stvoriti preduvjete za stvaranje „kulturnih otoka“ (Eriksen, 1993), dakle prostora identitetske samosvijesti i biološke, ekonomske i socijalne održivosti kao kulture? Ovaj zbornik nudi mišljenje da je to teško, ali još uvijek moguće. Pa čak i u složenim te proturječnim društvenim relacijama kakve već jesu u aktualnoj Hrvatskoj, posljedice „paradoksalne kontinentalizacije“ (Rogić, 1994: 439-430) trajat će još dugo na otocima, a vjerojatno je prvi korak u saniranju stanja uspostava razumijevanja kopna i otoka, dubljeg od prigodno-dekorativne razine dnevne politike. Na stranicama ovog zbornika čitaju se kvalitetni prinosi za uspostavu i razvoj tog razumijevanja.

Literatura

- Hylland Eriksen, T.(1993.), In Which Sense do Cultural Islands Exist?, *Social Anthropology* 1, 133-147.
- Rapplee, J.(2015), Revisiting the Metaphor of the Island: Challenging ‘world culture’ From an Island Misunderstood, *Globalisation, Societies and Education*, 13:1, 58-87.
- Rogić, I. (1994.), Hrvatski otoci, sjećanje na pet razvojnih ograničenja, *Društvena istraživanja* 12-13/GOD 3, BR.4-5, str.437-449.

